

Entamos pa una alternativa comunicacional-televisiva

JAVIER FOMBONA CADAVIECO

¿Qué nos pasa cola tele?

Si tenemos en cuenta la importancia del mediu tratáu, los datos conocíos so la televisión son malos, polo que se fai precisu desemazcarar les causes y efeutos braeros del mediu televisivu. Per otro llau, ye difícil pescanciar el pocu enfotu que pon el sector docente pol estudiu la trascendencia les nueves téuniques de comunicación, calteniendo un escesivu centralismu nel llinguaxe faláu y escritu.

La televisión ximiélgase ente l'arte y la ciencia, polo que los sos análisis caen fácilmente nel paecer suxetivu ensin sofitase nos datos esautos.

Anque hai casos estremaos a embute de zuna al mediu, o de dengún impautu n'otros individuos; son los ensayos sociolóxicos los que cuantifiquen, dende varies perspeutives, el braeru impautu social de la televisión na variada y dispareya audiencia.

Colonización del espaciu familiar

La televisión reúne a la familia, pero nun la xunta; caltria hasta nel propiu dormitorio, tórnase nun protagonista dogmáticu que nun quier rétruca. La gueta l'audiencia n'hores punta mediante la variedá na ufierta de les distintes cadenes, obliga a tener un televi-

sor por cada gustu personal, deseparando al espectador, desplazándolu de la tertulia y desanicando la necesidá de salir a la cai a la gueta la vivencia real, escaeciendo la esperiencia activa que ye la que tien bayura pal home.

La TV nun ye un mediu de mases, sinón d'individuos; emprobez les rrellaciones sociales y personales. La charla y el comentariu en familia de les últimes anuncios o acontecimientos, foi fenetivamente desterrao de los nuestos vezos. Lo que ye más, la Universidá de Búffalo señala que la influencia del mediu so los más mozos xube del 10 al 20% cuando nun tán los sos pas al llau. La esquilada *colonizadora* que protagoniza'l televisor, y los sos complementos lletrónicos, ye oxetivamente midible nel llar.

Ca añu n'España:

760.000 vídeos vendíos.

200.000 cámares de vídeo vendíes.

2.000.000 televisores vendíos.

Imbuyición de la cultura uniforme americana

Los llares americanos, que nos preceden industrial y comunicológicamente, ven más de 33 canales de TV, y nun futuru prósimu verán 100. L'americana ye una industria y un mercáu audiovisual

netamente esportador; tan potente y sobeyu que pue producir muncho y barato, rentabilizando los sos productos téunicos y culturales, dientru y fuera'l so territoriu coles sos esportaciones. (Les producciones americanes valen diez vegaes menos que les españolas y algamen tol mercáu mundial). Esta potencia d'industria y técnica audiovisual americana fomenta la proyección de los sos conteníos y fórmules televisives a lo llargo la so audiencia.

Conteníos centraos nel ociu y nel arruelu

Toles cadenes del mundu inclínense llancar los mesmos conteníos de consumismu y arruelu, ya que la televisión de calidá resulta demasiado cara. Embaecimientos, como'l xéneru güici na picorota *Concursos*, pueden tener otra llectura social: el so efeutu adormidor al procurar algamar coses col mínimu esfuerzu; asina, una les consecuencias peligrosas ye'l nivel d'enmascaramientu tres el

que s'escuenden los sos efeutos. El nuevu *mundu feliz* atacáu d'allancies d'arruelu adormez l'actidá crítica; l'embaecimientu suple les carencias emocionales d'una sociedad añiciadora d'angusties.

Eleves capacidaes pedagóxicas

Los pedagogos dicen que los instrumentos qu'empleguen la imaxen en movimientu (la propia TV), aballen el desendolque'l pensamientu lóxicu y discursivu na edá ente los 6 y 9 años, na que'l procesu maduración ye paralelu al del aprendizaxe intelectual.

El natural enclín a pescanciar lo real al traviés de les idegues y conceutos, ye aballada pel chorru incesante de les imáxenes audiovisuales; favorécense ansina les tendencias gratificadores primaries (gociu, llerza, etc.) en perjuiciu de la capacidá d'astracción indispensable pal desendolque de la conciencia reflexiva. Dempués d'esti panorama talántase que los neños en munchos países ya echen más tiempu delante la televisión, enantes d'escolarizase, que l'emplegáu'l restu la so vida n'actividaes docentes.

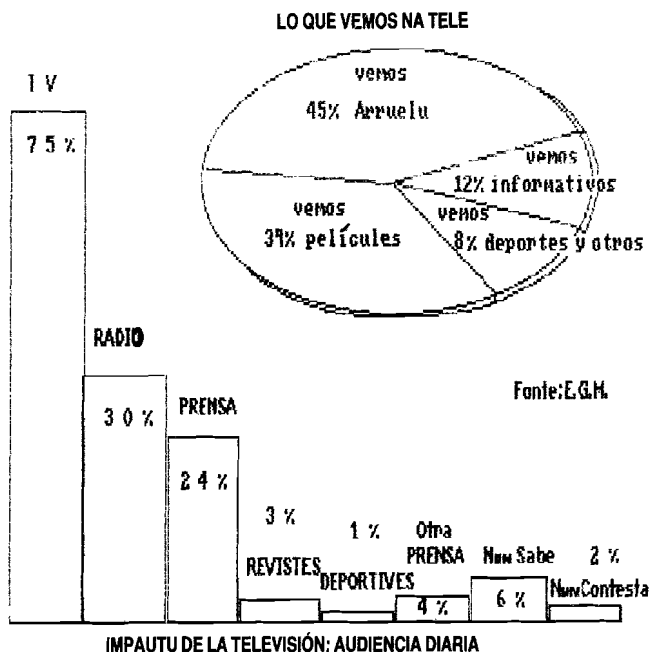
Dinamismu y violencia

La televisión xunta *dinamismu-ritmu y violencia*. El ritmu y el dinamismu son una de les claves narratives de la «tele». El so esponente más claru ta nel efeutu hipnótico de los «spots» publicitarios que sinteticen a la perfeición la picorota la estética televisiva. Estética qu'aguxa y esparde la violencia como fácil elementu granxeador d'espectadores; como activu espantante de sensaciones ya impulsos primaries.

Al tisbar una aición violenta nun mos tornamos violentos, pero va resultándonos ca vegada más familiar y conocida la situación. Los vezos camuden mizcu a mizcu y a llargu plazu.

Mediación coleutiva a llargu plazu

La «tele» nun influye nos valores culturales ya qu'esixen que

l'espectador tea emparáu y educáu pa papalos. Influye nos valores morales que camuden la conducta ya que nun esixen esfuerzu intelixible; estos valores son incitativos natos y puros (violencia y sexu). La película «Apocalipsis Now», por exemplu, pue vese sólo comu sucesión de violencia ensin granxar los sos valores estéticos. La TV tiente conductes ensin camudar niveles culturales. Los restos del conteníu que mos queden guarden rellación colos nuestos intereses.

Los paeceres pue que nun camuden mucho, pero sí lo fai la so ciedá y los vezos. Los medios tienen un destacable puxu na orientación de l'atención de l'audiencia pa los temas de mayor interés coleutivu; ye'l poder de los «mass-media» pal establecimientu de ciertu orden de preferencies nel pensamientu la xente.

Eleváu puxu comunicador

Nun sería xusto menospreciar la so ñidia y positiva cabida pa «furnir datos», «pa ufiertar compañía y embaecer». Pero esta so ciedá, con informaciones a embute, recarga desmididamente la capacidá de perceición y fai insegura la interpretación. A midida que medra'l consumu de televisión desendolcase menos lo cognoscitivo.

Los sos meyores llogros son *facer compartir esperiencias* hestóriques... y la so mayor debilidad ta nel tratamientu *los conteníos conceutuales*. El propiu puxu espresivu de la imaxen pue derivar nuna merma la eficacia comunicativa. Stephen Hearst, realizador de la BBC, cuida que la televisión falla nos *conceutos astrautos* porque la imaxen ye tan poderosa que borra, reduz a secundariu'l conteníu. El direutor del Centru Internacional del Espectáculu y Comunicación Social Italianu, Nazareo Tadei, señala que la imaxen de TV sólo pue ser talantada al completu, por quien son capaces de lleela.

¿Cómu vemos los asturianos la tele?

N'España vese televisión una media de 207 minutos diarios (146

minutos d'audiencies demuestren que nel norte vemos dalgo menos TV que na fastera Mediterránea (n'Andalucía vese más televisión qu'en Cataluña magüer la menor ufierta). Les cadenes de cobertura estatal tienen nes comunidaes ensin televisión autonómica (comu Asturias) un 20% más d'audiencia. D'alguerdu con esto, los niveles de llectura de prensa nel nuesu país son de los más elevaos de España (mínimos en comparanza colos europeos).

Tratamientu televisivu de les informaciones

El biecu y la tilde garren trescendencia nes formes y conteníos políticos. La televisión fixo medrar el númberu persones qu'escuchen temas políticos, pero la política tórnase «show», espectáculu, arruelu; porque inda cuando ye temática, trata d'averase a todos los niveles culturales. Los políticos tórnense cómicos y desprestíxense, mentes que los serios y mestos nun interesen yá que nun son televisivos.

El capital políticu nesti mediu ye la telexenia (el biecu, la pallabra oportuna, la imaxe...). El fechu de ser conocíu yá da posibilidaes al políticu. Los ciudadanos lleguen a formase un xuiciu de lo que ye importante na vida pública del país col resultáu de la mayor o menor presencia que determinaos asuntos y persones tienen nos espacios informativos; l'éxito nun radica en gobernar el cómu piensa l'audiencia sinón el so qué.

Los análisis d'audiencies destaquen la repercusión del xéneru INFORMATIVOS nos espectadores capaces ellos mesmos de crear barganices o corrientes d'opinión (los GUÍES DE OPINIÓN). L'informativu xenera un círculu zarráu onde se crea l'anuncia, y onde s'inspiren persones con capacidá social executora: políticos, gobernantes, empresarios... y los propios periodistes, que siguen realimentando'l procesu algamando y verificando los sos propios conocimientos.

L'informativu convence al restu les audiencies que garren conocimientos ciertos al traviés de datos oxetivos. Nun pasa ná si nun pasa delante una TV, el 82% de los españoles infórmense pela televisión.

La influencia la televisión occidental so los camudos de la RDA, o la Radio Voz de América so los países del Este, o la presencia la TV-Martí so Cuba, denoten el puxu televisivu comu motor de camudos sociales.

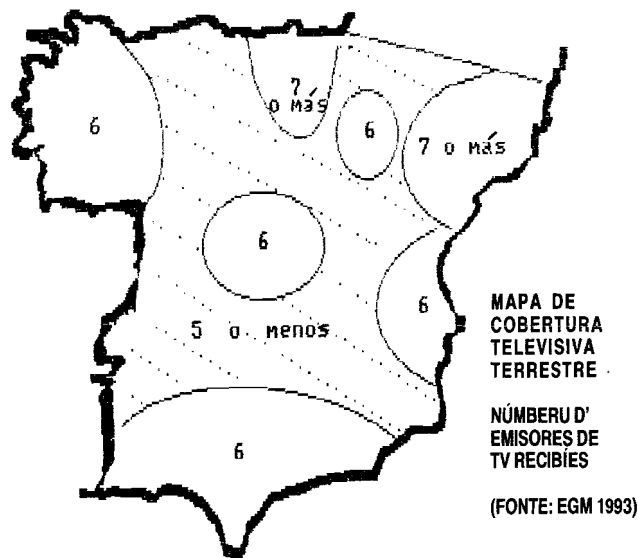
Ante'l cutu que padez la llibertá d'espresión, sólo queda la d'información, la de recibir desemeyaes versiones sol mesmu acontecimientu. Anque tamién pue duldase so cuantos confronten l'anuncia en desemeyaos medios.

Los grandes medios de comunicación multipliquen per tol ámbitu nacional un mensaxe centralista, unificador, lloñe y ayenu a les audiencies. Los propios axentes busquen recursos: páxines d'información rexonal, desconesiones de televisión... pero'l mensaxe ye globalizador y xeneralista. Nesti contestu surden les televisiones autonómiques y la so filosofía informativa.

¿Pa qué nos val eso de la cultura?

Poques vegaes atopamos un elementu con paeceres tan estremaos comu nos pasa cuando se fala de cultura. Dende dalgún sitiu vese la cultura comu elementu pa medrar con facilidá; dende otru, comu «un rollu» que mos vien lloñe; y dende otros pocos, vese comu'l braeru camín pal desendolque la persona.

La cultura ye ferramienta pa xorrecer políticamente, al ser un serviciu a la sociedá que nun desixe tantos rompederos de cabeza comu otros más retrucaos (los problemes industriales, llaborales, urbanísticos... son los que tán siempre na picorota). La rempuesta social, nesti casu, nun esiste o tápase-y la boca cola facilidá d'unes perrines o d'otres prebendes colo que ta too iguao. Sóbrennos exemplos d'aiciones enquivocaes y que pasen desapercibíes: biblioteques que se queden raquíques (casu de la nuesa Biblioteca Pública central de Xixón), actividaes sectaristes (grupos nos ayuntamientos que-yos estorba colaborar cola xente o con otros viles), escaecimientu adrede de tradiciones autóctones (la nuesa llingua por exemplu), puxu d'aiciones propagandístiques («concertos» multitudinarios pa engarrase escontra ciduaes próximes), etc.

Per otru llau, comu se diz más enriba, la xente nun ta avezao a pasalo bien cola cultura, diz que ye un rollu. Tienen razón, al ser la cultura güei pieza de muséu que sólo la gocien cuatro que tán deprendíos; porque pa esto, comu pa too, hai que saber, y les zunes culturales tamién camuden mizcu a mizcu.

Son pocos los que bramente antroxen y gocien cola cultura. L'ésitu o fracasu de la persona nun ta en función de les perres y el so usu, comu mos quieren facer ver los medios de comunicación. Nun falo d'actividaes d'élite, sinón d'aiciones que faen xorrecer coses comu'l deporte de base non comercial, comu la descentralización y l'averamientu de los canales d'información a la xente, el puxu d'actividaes lúdiques non lucratives y ensin intereses cobertorios, sofitar los grupos y persones que tienen producción dafechu y les que pueden tener, desendolque d'una infraestructura de locales, equipamientos y monitorización que posibilite'l planteamientu y la creación activa nel pueblu o nun ámbitu menor, etc.

Deseguida pescánciase que l'enganchase a la cultura desixe un *plantegamientu integral*. Desaniciar nesta idega la llingua asturiana ye escaecese del únicu y más importante recursu cultural que

podemos llucir; ye siguir importando modelos que na mayor parte les vegaes viénnenos de más lloñe del estáu español. Nun reciente informe de E.G.M. escláriase que más del 75% les producciones audiovisuales que vemos son de los EE.UU. Los programes televisivos que güei tán na picorota son los que yá tuvieron ésitu n'USA hai años («¿Quién sabe onde?», «Contautu con tautu», «Secretos ensin resolver», etc.).

Ye un enquivocu talantar que sólo necesitamos reindustrialización teunolóxica, al tar ésta xunida a la cultural. Les comunidaes del estáu español que se dieron cuenta d'esti asuntu tienen pesu cultural y políticu autóctonu y propiu, y son les que güei tán garramitaes nel progresu.

Nin gallegos, nis vascos, nin catalanes tuvieron dubia que l'estáu español medra al empar d'ellos mesmos, cuando ca pueblu tamién medra. Nun perdieron el tiempu cola llucha ente les sos variantes llingüístiques (que tamién les tienen), nin duldaron nes ventaxes de los canales de comunicación autóctonos (nosotros nesto tamién tamos nel furgón de cola), nin trifulcaron los partíos ñacios nel so territoriu colos ufiertaos dende posiciones en Madrid (nós escaecémonos de los nuegos, que s'estrocen ente sigo meses), etc. etc.

La cultura asturiana nun ta pa munches crítiques, y paez que nun mos damos cuenta del mal que mos facemos a nós mesmos cuando escaecemos o reborgamos y criticamos iniciatives (más o menos bones) que dende cualquier llau tán nel llabor de sofitar dalguna parte de la cultura asturiana.

Alternatives comunicacionales

Amás de les conteníos culturales básicos enantes cuentaos, y na mesma llinia, hai toa una riestra conteníos centraos en persones, coletivos y anuncios que deberíen tener cabida en canales informativos de calter rexonal y nun la tienen: asociaciones de pas y vecinos, grupos sociales marxinales de cobertura non estatal, asociaciones deportives de pequeñu ámbitu, etc. Nestos medios onde,

pol so calter amenorgáu y rexonal, ye onde tán llamados a manifestase. Nun tien sentíu que se promuevan los mesmos eventos que na TV d'ámbitu estatal.

Rafael Ansón, direutor d'ABC, recibe unes cinco mil cartes diaries y sólo espubliza cincuenta...; les audiencies o los consumidores queden fuera del escenariu, bien pol so nulu protagonismu nel procesu, bien pol desabeyu, desamparu, al que se ven sometíos por normativas carentes o ausentes¹.

«La autocracia industrial privada y pública progresa nel camín del raptu oligárquicu de la comunicación, nuna fase de la civilización téunicamente comunicacional (...) la manipulación de los medios y les sos teunoloxíes desancia'l dese participativu de los ciudadanos»².

L'oxetivu caberu que puede algamase ye'l potencial de bayura cultural y lliberador de los medios, onde la camuda cuantitativa de la ufierta traduzse nuna nuea y meyor calidá de vida social, contribuyendo a crear una sociedá comunicativa de ciudadanos informaos y capaces d'actuar racionalmente³.

Otru autor, Wolf, estudia al emisor comunicacional xunciéndolu a la socioloxía de les profesiones. Estudia les carauterístiques sociolóxicques, culturales y formatives de los emisores nuna llinia que sorraya dalgunos factores esternos qu'influyen nos procesos, esto garra interés na midida qu'aporta conocimientu cara al «reclutamientu» llaboral y a la organización del trabayu con criterios d'eficacia y productividá⁴.

Aparentemente, son munchos los espacios nos que l'audiencia intervién dende'l so llugar de receición: debates-alderiques con conesiones telefóniques; sondeos d'opinión, números de teléfo-

¹ Fundesco (1992): *Tendencias*, Boletín Fundesco, n° 133. Madrid.

² Benito, A.: «Información, poder y tecnología», *MENSAJE Y MEDIOS*. Madrid.

³ ROMANO, V. (1990): «Por una ecología de los Medios», *MENSAJE Y MEDIOS*, n° 11, Madrid.

⁴ WOLF, Mauro (1987): *Teoría de la comunicación de masas*, Paidós, Barcelona.

nu que recueyen paeceres, etc. Pero, l'aición real del telespectador nesti procesu comunicacional ye mínima⁵.

Hai munches esperiencias perinteresantes so televisiones locales y el reforzamientu les rellaciones coleutives y protagonismu de sectores activos na sociedá. El direutor de la TV. local de Sabadell, Pere Iborra⁶, curia y defende los conteníos ríndios del so modelu televisivu de serviciu públicu que cubre'l vacü informativu que nun atiende nenguna otra cadena: «realizamos una programación mui centrada na nuesa localidá que difícilmente podría emitirse n'otru sitiu».

L'alcalde de Zuera, Coordinador de la Comisión de Comunicación de la FEMP ve'l siguiente aspeutu positivu pa la TV local municipal: Los grandes avances teunolóxicos van posibilizar non sólo'l progresivu accesu de los ciudadanos al usu de los Medios de Comunicación, sinón la puesta en funcionamientu d'interesantes procesos d'*interaición* que tornen la xestión municipal nuna disciplina nueva, más dinámica y fecunda⁹.

Entamos normativos pa una TV-local

Nel modelu autonómicu y local faise necesario redefinir:

1. El conceutu de descentralización; l'ámbitu territorial de receición debe realizase non tanto comu un calcu de les instituciones alministratives, sinón incorporando criterios de comunidá llingüística, cultural y social. Eso desixe reesaminar el sen de les televisiones públiques centrales en países con diversidá nacional, cultural y socio-política (tender a modelos asemeyaos a la ARD, la TV-Belga o la suiza).

2. Redefinir el conceutu de Serviciu Públicu, que desixe integrar les polítiques de comunicación nes polítiques culturales; nun seguir cola mesma ufierta de les otres megatelevisiones; equilibrar

⁵ MUÑOZ, Xosé Xavier (1990): «De los diversos usos de la TV», *MENSAJE Y MEDIOS*, n° 10, px. 92, Madrid.

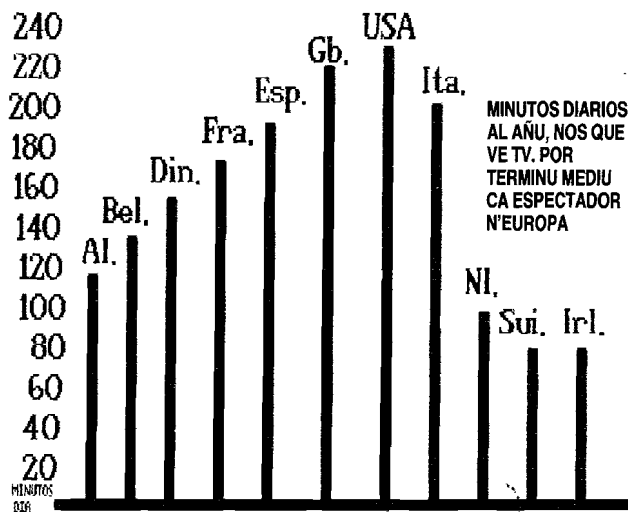
⁶ IBORRA, Pere (1989): «El motor de las televisiones locales», *VIDEO POPULAR*, n° 35, Barcelona.

⁷ TELECAST & BROADCAST (1991): «Televisión pública autonómica y local», *TELECAST & BROADCAST*, n° 17. px. 68, Madrid.

los recursos financieros y el pesu que se-y da a les televisiones respeuto a otros medios y a otros formes d'aición cultural, y camudando criterios de programación y financiación.

3. Redefinir el conceutu «democracia» aplicáu a la televisión. la reducción de la centralización y del control institucional ha ser dafechu. Hai que recuperar el serviciu públicu comu vehículu d'espresión de les diversidaes y los diseños de la sociedá y, pa ello, ha desplazase la función cultural del mediu dende'l güei poder económicu y políticu fasta los axentes sociales y los mediadores culturales. L'accesu debe midise con instrumentos de control y participación na política de producción y de difusión o esparidmientu de programes.

4. Redefinir el modelu d'organización interna de les emisores. Los criterios de rentabilidá comercial de toles cadenes imponen un sistema xerárquicu del contenú y del funcionamientu del trabayu, que supedita tola actividá profesional a los criterios de los progra-

Fonte: E.G. Wedell y G. M. Luyken-Institutu Européu Comunicación-Intermedia 1988 París

madores y de los puestos burocráticos. Lo que ta en crisis ye la capacidad creativa, la riqueza informativa y la pluralidad d'espresión⁷.

Marcu xurídicu

Ye precisu un reordenamientu del marcu xurídicu xeneral qu'incluya:

— La supresión del sistema de concesiones a Terceros Canales y la so sustitución pola titularidá de las Comunidaes Autónomes sol sistema televisivu.

— La aprobación d'una llei de TV-Cable que desixa atrocar, sevellosar al menos parte los canales pal usu local non llucrativu y trespase les competencias pal so desendolque llexislativu a les Comunidaes Autónomes y a los conceyos.

— La inclusión na llei de reformes del Estatutu de RTV de la posibilidá qu'al menos ún de los canales de TVE camude en canal federal, en base a les autonomíes.

— El desaniciu de la normativa qu'obliga los Terceros Canales asemeyase orgánica y funcionalmente col modelu de TV central. Así comu desaniciar les disposiciones restrictives pa ello, pertenecan, o non, a Comunidaes con llingua desemeyada.

— Una reorientación na política de conteníos, programación y tiempu d'emisión, ensin sometelos a la dictadura de mercar máximu publicidad.

— Una organización del accesu social al mediu que favoreza'l control y la participación de grupos culturales, creativos, sociales, sindicales, etc. de la sociedad nes árees de producción y difusión o espardimientu⁹.

---

⁸ TELECAST & BROADCAST (1991): «Televisión pública autonómica y local», *TELECAST & BROADCAST*, nº 17, px. 71, Madrid.

---

⁹ CASTILLO, F. Xavier (1991): «TV local y municipio», *TELECAST & BROADCAST*, nº 18, px. 62, 1991, Barcelona.

Les traducciones bíbliques al asturianu: métodos y resultancies

FEDERICO G.-FIERRO BOTAS
COORDINADOR DEL EQUIPU DE TRADUCTORES
Y ESPERTOS DE LA BIBLIA N'ASTURIANU

La traducción de tola Biblia al asturianu dende los testos orixinales: griegos, hebreos y arameos, ye ensin dulda 'l trabayu xeneral de traducción más ambiciosu n'Asturies, y arriendes, del llibru más importante de la nuesa cultura occidental.

El calter de les llingües dende onde colamos: hebréu, arameu, pero tamién el griegu. La torga n'atopar traductores con conocencia de les dos llingües al empar. La solución a vegaes de facer el trabayu con dos traductores. Por exemplu l'espertu n'hebréu traduz al castellán con una traducción lli-teral y anotaciones, que recueye l'espertu n'asturianu pa facer la so torna.

Nun ye'l meyor mou, pero tien bonos resultaos en munchos idiomes del mundu onde tán asitiaes les Sociedaes Bíbliques Xuníes que ye la entidá patrocinadora del proyeutu.

Pero amás los testos bíblicos tienen pilancos esexéticos; ye dicir, pa caltriar el sentíu en llugares onde entovía nun hai esclariamentu, magar que la nuesa traducción ye interconfesional católica-protestante nel marcu de les «Normes pa la Cooperación Interconfesional nes Traducciones de la Biblia», apautaes nel 1987 ente'l Vaticanu y les Sociedaes Bíbliques Xuníes.

El fechu de ser por necesidá un trabayu d'equipu formáu por más de 20 persones asoleya una riestra problemes.

La nuesa estructura d'organización amuése asina:

a) *Equipu de Traductores*¹ con cualidaes abondes, complementaries ente ellos, con respetu recíprocu, capacidá de trabayu n'equipu etc.

b) *Comité Revisor* de persones cualificaes pal estudiu científicu del testu, ante la eséxesis, uniformidá del estilu...

c) *Grupu de Consulta* ente representantes de les Ilesies, llingüístes, por motivos xeográficos, a asturianos con estremaos niveles de conocencia del asturianu, etc.

¿En qué modelos podemos sofítamos pa una traducción d'esti calter?

---

¹ *Nomes, cualificación y trabayu de los componentes del Equipu de Traductores y Espertos na traducción de la Biblia al asturianu:*

Alonso Díaz, Xosé, S.J.: Doctor en Teoloxía, Llicenciáu en Sagrada Escritura y Filosofía. Profesor na Universidá de Comillas (Madrid).

Alonso Fontela, Carlos: Doctor en Semítiques. Profesor na Universidá Complutense (Madrid).

Álvarez García, Lourdes: Llicenciada en Filoloxía Española. Serviciu de Política Llingüística (Uviéu).

d'Andrés Díaz, Ramón: Doctor en Filoloxía Española, Profesor na Escuela-Universitaria del Profesoráu d'E.X.B. (Uviéu).

Benito Jiménez, Alberto: Llicenciáu en Teoloxía, en Semítiques y Filosofía. Profesor d'Institutu de Bachilleratu (Sama Llangréu).

Díaz López, Adolfo Camino: Llicenciáu en Filoloxía Española. Escritor.

Diego Santos, Francisco: Doctor en Filosofía y Lletres (Clásiques). Profesor Eméritu de la Universidá d'Uviéu.

Fernández Valle, Rubén: Diplomáu en Teoloxía. Pastor Evanxélicu.
García Carrera, Xosé Bernardo, S.J.: Llicenciáu en Filoloxía Bíblica Trilingüe. Profesor de Colexu (Vigo).

García Oliva, Vicente: Profesor Mercantil. Emplegáu de Banca. Xixón.

Nel sieglu caberu hai una única traducción bíblica que ye la del obispu Manuel Fernández de Castro fecha en 1861.

Nos caberos años tenemos l'*Evanxeliu de San Marcos* (ensin espublizar) de Llorienzu Novo Mier nel 1981. La *Carta a los Gálatas* de Xicu Monteserín de 1984. Estes tres tán feches dende testos castellanos.

En 1987 Telvino González López espubliza l'*Evanxeliu de San Xuan* dende los orixinales griegos.

Anque'l nuesu llabor sigue les normes de l'Academia de la Llingua Asturiana, sicasí hai munches faces que tenemos que perfacer: nomes propios, escoyer en dalgunos casos les mesmes pallabres pa da-y uniformidá al testu, el problema de seleición nos verbos irregulares d'una ente les múltiples formes llexítimes. Los «xuegos de pallabres», perdifíciles nes traducciones, diferencies ente cultures tan estremaes xudía-asturiana, etc. Los «préstamos llingüísticos» del llatín, griegu, hebréu... y que deberíen facese dende l'asturianu d'anguañu en quantu seya posible, etc.

Garzón Díaz, Xulián: Doctor en Filoloxía Bíblica Trilingüe. Profesor na Universidá d'Uviéu.

González-Fierro Botas, Federico: Llicenciáu en Teoloxía, Filosofía y Ciencies Polítiques. Profesor d'Institutu de Bachilleratu (Xixón).

González López, Telvino: Llicenciáu en Teoloxía y Filosofía. Profesor. Uviéu.

Gurruchaga Ruiz, Martín: Doctor en Clásiques (Griegu). Profesor d'Institutu de Bachilleratu (Santander).

López Fernández, Enrique: Llicenciáu en Teoloxía, Ciencies Bíbliques y en Filoloxía Semítica. Profesor nel Seminariu d'Uviéu.

Mendoza Regaliza, Inaciu: Llicenciáu en Teoloxía. Consultor Bíblicu.

Méndez Méndez, Emilio C.M.F.: Llicenciáu en Filoloxía Bíblica Trilingüe.

Pandavenes Alonso, Ánxel: Llicenciáu en Filosofía y Lletres (S. Español). Profesor de Colexu. Uviéu.

Rodríguez Alonso, Alexandru: Estudios Eclesiásticos. Párrocu (Cerroño-Salas).

Rodríguez Hevia, Tomás: Llicenciáu en Clásiques (Griegu). Monxu en Valdediós (Villaviciosa).

Sánchez Martín, Isabel Nieves: Llicenciada en Clásiques (Griegu). Profesora d'Institutu de Bachilleratu (Xixón).

Les traducciones de Manuel Fernández de Castro, de Llorienzu Novo Mier y Xicu Monteserín suponen un valor referencial importante. Muncho más ye l'*Evanxeliu de San Xuan* de Telvino González López por ser el primeru fechu dende los testos griegos orixinales.

Poru, el nuesu primer frutu, l'*Evanxeliu de San Lluques*, llibru pilotu editáu pola Sociedá Bíblica nel 1991, trabayáu y apolazáu d'un mou perminuciosu, amuébase ante los nuevos güeyos comu modelu referencial pal trabayu que vien darréu, magar qu'hai nelli aspeutos d'alderique y meyoraes, y la seleición de les formes de los verbos irregulares nun apaez nél por ser apautamientu de dempués.

El métodu siguió pa desenguedeyar estos escayosos allugamientos foi'l trabayu n'equipu, y distribuyir responsabilidaes no que cinca a lo llingüístico y al conxuntu de la obra; tenemos:

1. Un Coordinador Xeneral del proyeutu.
2. Un Coordinador del Equipu de Traductores y Espertos Bíblicos.
3. Asesor Bíblicu.
4. Coordinador pa la revisión y xuntura del estilu.
5. Responsable de Notes, Referencies Bíbliques, Entamos, Vocabulariu...
6. Responsable d'Elementos Gráficos: mapes, cronoloxíes, pesos y midíes...
7. Toos ellos son el sofitu del Equipu de Traductores y Espertos Bíblicos, que lleva dafechu'l pesu del trabayu.
¿Qué podemos ufiertar a los llectores en plazos y feches?
Atalantamos que pa 1994 pue tar na imprenta tol *Nuevu*

Testamentu y los Salmos.

La traducción de los *Salmos* pol so calter arcaicu y poéticu ye la torga mayor de tola Biblia. Algamar comu camenu

tamos calidá y fidelidá ye'l llogru de más pesu nesti trabayu. No llingüístico ye la prueba más empruna nestes tornes.

Arriendes, los *Salmos* son el gran llibru d'oración de católicos y evanxélicos, y empobina a múltiples empregos amás de la llectura personal: na lliturxa, nos *Diurnales* o *Llibros de les Hores*, nel canciu relixosu, etc.

L'Antiguu Testamentu necesita siete años más, si nun cuntamos con más personal y tiempu de dedicamientu. Ye dicir que pa perfacer tola Biblia si nun tenemos más medios humanos, al ritmu de los que trabayamos nella, taría pa dempués del 2.000.

Esto ye tamién un llamamientu, un toque d'atención pa los que nagüen por un trabayu aína rináu. Poro, la xera de les traducciones bíbliques ta despesllada pa quien deseyen trabayar, tean capacitaos pa traducir o n'otres xeres (iguar, mecanografiar, meter datos nun ordenador, etc.) y tengan un migayu de tiempu. *¡Ye l'únicu mou d'acurtiar los plazos!*

Alcordémonos que los trabayos entamaron abenayá nel 1988, al algamar esti añu un ampliu consensu ente Entidaes Eclesiástiques y Civiles d'Asturies.

Tampocu podemos trabayar de cutiu con medios económicos y humanos tan curtios. Nun tenemos nin secretarios, nin ordenadores, nin mecanógrafos, nin dineru, nin locales...

De baldre pue trabayase pero ensin medios ye perdiffícil. La nuesa xera ye a teyavana a vegaes... ¡Asturies nun tien clima pal llabor científicu albestestate! Y nós trabayamos n'abertal...

L'allancia nestes xeres ye pescanciabile con estos condicionamientos. L'aidanza nestos cuatro años foi no económico d'una única subvención pola Consejería de Cultura d'Asturies, y no científicu del sofitu de la Sociedá Bíblica pa los Seminarios d'Estudiu, asesoramientu bíblicu, llibros, materiales técnicos de traducciones, cursinos, etc. Y ye la

mesma Sociedá Bíblica la que cuerre col gastu de la edición de 10.000 exemplares del *Evanxeliu de San Lluques* como llibru pilotu pa tola Biblia...

¿Qué más se pue pidir de nós?

Caltriamos que l'estilu y resultancia de les traducciones bíbliques pol so volume y curiáu testu, va ser no llingüístico un modelu de referencia y un impautu perimportante nel asturianu escritu normativu de la cabera década del XX.

Nun entramos nel significáu no relixosu que tien la traducción bíblica y la so repercusión n'Asturies.

En resume ésti ye un trabayu que pue pasar a lo fato nun alvertíu, pero que ye perengedeyáu por ser:

a) Un esfuerciu de recriación del asturianu en fidelidá colos testos orixinales, y en sintonía al empar col asturianu escritu y normativizáu d'estos caberos años.

b) Una búsqueda de soluciones llingüístiques peronde diría la nuesa llingua nos próximos años y atopar nes nuses traducciones la normativa afayadiza nos casos en que falta l'académica.

c) Un trabayu n'equipu que calletra nos momentos importantes pasos y conteníos ente persones de dixebrades especialidaes, calleres y orixenes (mundu eclesiásticu, universitariu, escritores, ciudadanos d'a pie, etc.).

d) Un averamientu de contino colos meyores algames lliterarios del asturianu nestes dómines.

e) Y en too ello'l pilancu socio-lingüísticu d'alloñar lo menos posible l'asturianu cultu y espurechu, de la fala de la xente. Ye dicir un testu pescanciabile, pero un testu bíblicu perguapu y cultu.

Esperamos de toos comprendoria, aidanza y paciencia con esta llarga xera que tenemos nes manes por sintonía y fidelidá de les nuses Ilesies Católica y Evanxélica, cola cultura llariega d'Asturies. En concretu cola so llingua que ye la espresión más cimera del nuesu ser y sentir.

Memoria d'actividaes de l'Academia de la Llingua Asturiana nel branu de 1993

XI Cursu de Llingua Asturiana pa Enseñantes

Fexéronse, comu davezu, en dos tandes (xunetu y agostu) qu'acoyeron en Lluarca (Valdés) y Cangas (Cangas del Narcea) un total de 113 profesores d'EXB y EE.MM. La Direutora foi la Dra. Ana María Cano González.

IV Cursu d'Afondamientu Cultural y Llingüísticu

Del 16 al 23 d'agostu, tamién en Cangas, llevóse alantre'l, *Cursu d'Afondamientu Cultural y Llingüísticu*, estremáu en dos estayes:

- A) «Afondamientu Cultural y Sociollingüísticu»
- B) «Capacitación pa la traducción al asturianu»

El númberu total de profesores participantes foi de 39.

* * * *

El pieslle oficial de los Cursos tuvo lugar n'Uviéu'l día 3 de setiembre, nel Salón d'Actos de la Biblioteca d'Asturies. Tres la entrega de les certificaciones la direutora de los Cursos, Dra. Cano González y el Presidente de l'Academia Dr. García Arias dirixeron a tolos asistentes unes pallabres que reproducimos darréu.

Pallabres de la Dra. Cano González

Con esti públicu piéslense los *XI Cursos de Llingua Asturiana pa Enseñantes* y el *IV Cursu d'Afondamientu Cultural y Llingüísticu*. L'Academia de la Llingua Asturiana y la Direición del Programa de Formación quixo qu'esta vegada la entrega de Certificaciones y Diplomes tuviere la relevancia social que l'esfuerzu de toos, profesores y alumnos, merez y vien mereciendo dende cuantayá. A naide se-y escapa amás, que tamos nun momentu decisivu pal futuru de la llingua asturiana y pa la so presencia na Universidá. Esti actu, entós, pue ser una bona oportunidá p'amosar a la institución universitaria que sí hai interés, demanda y enfotu por llograr una formación científica que namái unos estudios de calter universitariu puen ufrir con garantíes.

¿Qué podemos decir, per otru llau, dempués d'una selmana de finaes les actividaes llectives? Ensin dulda afitar lo que yá camentáremos: los resultaos académicos y les opiniones calteníenes encuestes que se vos plantegaron son, en xeneral, perpositives. Sabemos del altor del programa, del interés del profesoráu y de la bona acoyida que'l tratamientu de los conteníos tuvieron ente vós. D'esi mou, los cursos cumplen l'oxetivu que dende siempre mos propunximos: si pola mor de la so curtia duración nun ye posible algamar una capacitación perfecta, sí se llogra llargamente, ensin embargu, facilitar al futuru profesoráu d'asturianu aquelles ferramientes mínimes qu'han permití-y averase d'un mou afayadizu al so llabor formativo dende distintes perspeutives: competencia oral y escrita, conocencia lliteraria y cultural, plantegamientos pedagóxicos, fontes documentales y bibliográfiques, etc, etc.

Pero, más entá, la Direición de los Cursos yá dispón, nesti momentu, de les vuses propuestas y suxerencies pa futuros Programes d'Afondamientu y, ensin dulda, toes elles serán estudiaes y evaluaes, de mou que se puean llevar efeutivamente a la práutica. Esti ye un compromisu nel que, de xuru, podeis enfotavos toos.

Ná más, munches felicitaciones y aguardamos qu'esta entrega de Certificaciones y Diplomes represente pa vós el mesmu contentu que pa l'Academia de la Llingua Asturiana.

Pallabres del Dr. García Arias

Acabante entregar 150 certificaos y diplomes a otros tantos profesores d'EXB y EE.MM. que siguieren los cursos de branu entamaos pola Academia de la Llingua podemos tener el mesmu tastu d'otros años cuando al despedinos siempre alendáramos díes meyores pal futuru del idioma.

De toes maneres güei bien ta facer un curtiu recuentu pa dexar afitao lo que toos sabemos: qu'agora entréguense 150 documentos comu l'año 92 entreguemos otros tantos. Y comu l'año 91, y comu'l 90 y 89, y 88... y asina comu fai 11 de magar se punxere'l niciu de los cursos allá en La Puela d'Allande.

Más d'un llargu millar de profesores pasaren yá peles mesmes aules recibiendo unes enseñances rellacionaes cola nuesa llingua y cultura, convivieron nun ambiente de trabayu y amistá que, de xuru, ha ser difícil pa toos d'escaecer. Les llargues hores de trabayu entremeciéronse con perbonos momentos de fala prestosa, de conversación afalagadora y de diversión alegre. Too ello féxomos a toos afondar na conciencia asturiana y naguar por facer visible la so vindicación.

La realidá de los cursos dexa ver, ente otres, dos coses de les que quixera falar:

1. D'un llau qu'hai una bona demanda ente los docentes por conocer la llingua d'esti país y les materies con ella inxeríes. Les fondes llagunes informatives de los planes d'estudiu oficiales tratamos asina d'iguales pente medies d'unes xornaes necesaries pal bon facer pedagóxicu. Los docentes, comu la sociedá en xeneral, nun

tán por asistir apigazando a la desaturianización del país y oliven por lluchar coles propies armes culturales que la propia tradición punxo nes nuses manes.

2. L'Academia ufierta, ensin dulda, nos sos programes una calidá científica y pedagóxica, ameyorada añu tres d'añu y namái llendada peles curties posibilidáes económicques y pel curtiu teimpu de dos selmanes de lleiciones.

Por too ello l'Academia siéntese percontenta y da anuncia de qu'examás arrenunciará a les competencies educatives que-y reconocen los sos estatutos, llograos, nel so día, graciés al pautu de les fuerces polítiques y democrátiques allugaes n'Asturies.

Pero l'ALLA quixera, y asina vien rispiendo por ello abenayá, que la formación del profesoráu no que cinsa a la capacitación llegal, seya cosa, que s'algame na Universidá, pente medies de los cursos afayadizos y reglaos na Escuela de Formación del Profesoráu y na Facultá de Filoloxía, gracies a les especialidaes correspondientes. Requisitos asemeyaos a los esixíos pa la enseñanza del inglés, de les matemátiques o de la llingua española han ser los esixíos a los que nes primeres estayes o nes enseñances medies deprendan a neños y rapazos la llingua asturiana. Mentantu ello nun s'algame daqué anormal tará produciéndose na sociedá. Mentantu ello nun se llogre tará echándose lleña al fueu del descontentu, y d'una peligrosa conciencia d'asturianidá frayada, insatisfecha y despreciada.

L'ALLA, muchos docentes y abondes persones más, cuantayá que venimos allampiando porque llanamente, bonalmente y ensin airuelu, la nuesa llingua pueda asitiase nel llugar que debe corresponde-y na sociedá. Mas tenemos de reconocer murniamente qu'hai xente en cargos públicos que nun son respetuosos nin con Asturies nin cola voluntá de la so xente. Faigamos un pocu d'hestoria.

La llingua na Universidá

Fai dellos años, cuando se falaba d'inxerir la llingua nos centros escolares, dicíen de pallabra aquellos que paecíen más posaos: «Sí, pero llibremente».

Pero cuando l'arrechu valir de los fechos fexo ver que la «llibertá» nun diba a la escontra de la llingua sinón que los porcentaxes de neños qu'escoyíen esa materia yeren peraltos, hubo que camudar l'argumentu cenciellemente pente medies de torgues burocrátiques qu'amenorgaren el procesu de recuperación.

Tamién daquella, cuando se falaba del «bable», toos o cuasimente toos, mesmamente los más xabaces, facíen proclames del so amor y, remedando lo qu'Unamuno dixere pal vascu, falaben de la conveniencia d'em-balsamalu en ciencia y dexalu morrer.

Pero cuando los testerones fechos dan anuncia de qu'entá ye ceu pa falar de muerte y na Facultá de Filolo-

xía ríspese por ufiertar la llingua d'Asturies comu especialidá, de nueu les estructures burocrátiques, agora universitaries, lluchen por frayar toa posibilidá d'anovamientu cultural asturianu.

Sedría difícil, en tou casu, escaecer que xente non asturiano qu'agora, baxo un rector non asturianu (Gascón), s'opón perdafechu a la llingua na Universidá, apadrinó, hai dellos años namás, baxo otru rector non asturiano (López Arranz), unes xornaes («La lengua y sus variedades») que nel so enfotu significaríen arrique-xar pa siempre la dignificación de la llingua d'Asturies.

Dello d'esa xente, ideolóxicamente estremoso, culturalmente ermo y socialmente ambicioso, nin s'esmolez poles sos actuaciones nin algama les consecuencies llacerioses que pa la institución universitaria puen xenerase. Incapaz de tastar el valir de les materies humanístiques nada fadría que pescancie lo que ye un conceutu dinámicu de la cultura.

Pero n'otru sen un nueu talante nel Gobiernu d'Asturies (el mesmu que bien llueu contará ente les sos tresferencies cola mesma Universidá) podría facer reflexionar a los más xuiciosos d'ente los allugaos nel entremez universitariu. La implantación del asturianu sedrá posible si al Gobiernu d'Asturies-y paez aconsejable. A la necesidá social y a la conveniencia científica podría axuntase agora la suxerencia o'l pautu políticu. Los tiempos que curren fadrán apostar pola razón siempre del llau de los que, en casos de crisis, lluchen poles posibilidaes del propiu país.

N'efeutu, nós camentamos que la responsabilidá fondera tienla'l Gobiernu y que, agora, desiguao nel so interior los caberos requeos de la intransixencia, tien nes manes la posibilidá d'afitar pa munchos años la dignidá d'Asturies, de la so llingua y de la so cultura.

Pa ello, de xuru, nun han falta-y, ente los más valoratibles, nin personaes capacitaes nin collaboraciones desinteresoses. Pero, xustamente por ello, encamiéntense-y yá, de magar agora, coses tan elementales comu, abúltamos, fáciles de llograr:

Díalogu fondu, pautu sobre los oxetivos, fixación de plazos pal llogru d'esos finxos.

Namái per esi camín será a algamase la credibilidá necesaria esconjurando'l mieu al engañu continuu, tan afalagáu a lo llargo d'estos años y con tan ruinos resultaos. Enfotase nel poder nun ye fácil anque nel mesmu s'asitien vieyos amigos. Enfotase nos amigos ye prestoso pero los amigos nel poder persaben que nun ye aconsejable que naide firme cheques en blanco dexando les manes llibres cuando hai esixencies y responsabilidaes públiques.

Ye al Gobiernu a quien-y correspuende facer la política, pero políticos de necesidá somos toos los ciudadanos y nun ye afayadizo alloñar a quien comu l'ALLA, los sindicatos de la enseñanza o les sociedaes culturales y llingüístiques, tiene ganáu'l necesariu prestixu que da la llucha descarnada pola supervivencia del idioma y de la cultura del país.

A esti país fai-y falta tolos díes col trabayu y la llucha seguir alantre ganando'l so futur. Y, de xuru, va ganar el futuru col puxu de toos. Paecerá qu'apigaza Asturias pero que naide faiga burlla pescanciando que nun va esconsoñar. Díxonse hai unos meses con bones pallabres y esplicóse con procuru'l Día de les Lletres. Sin em-

bargo dellos quixeron escaecelo naguando por humildamos y abaxamos negando na Universidá los drechos elementales que comu asturianos mos acompanguen. Comu la contestación nun se fexo esperar acusábenmos de llamar a la guerra santa aquellos que nel so ruin coral tienen la nidia sensación de ser eternos infieles o'l complexu de ser albuertos permanentes.

A otros, faltosos analistes de lo inmediato, dio-yos por facer comparanza d'Asturies con dalgún doliosu casu d'intransixencia internacional. Que naide tracumundia les coses, que naide camiente que pol nuesu ser, davezu tranquilu, respetuosu y acoyedor, pol nuesu amor al país y a la so xente, que naide pescancie, digo, qu'esto ye terrén n'abertal onde la Gran Serbia o los sos mandaos pueda llantar los sos propios muñones, esborrianondo les vieyes llendes.

Al suxerir estes observaciones nun se ta apellidando col pruyimientu de la obcecación, la griesca o l'amarranza; cenciellamente ta dándose una voz pa que toos sepamos perdafechu qu'al entamar setiembre y con ello un nueu añu escolar, nun tán escaecíos los vieyos problemes que siguen ehí, lo mesmo qu'en xunu, ensin iguar. L'ALLA nun quier la confrontación nin l'aplagoriu por eso la nuesa llamada ye a la solución de lo que quieren amañar, al respetu a la llegalidá y a les regles del xuegu, cosa que fasta agora nun fexeron los que tán por torgar tolos llogros democráticamente algamaos.

L'ALLA alvierte, nel so llabor tutelar, qu'enantes d'asumir el Principáu d'Asturies toles competencies educatives tien que tenese iguáu un Plan de Formación del Profesoráu. Si esto nun ye asina y con toles garantías. La gravedá del casu aconsejará a l'ALLA facer dichu plan ufiertándolu darréu al Gobiernu Asturianu, dando-yos puxu a toles posibilidaes educatives que preven los estatutos pelos que mos reximos. Pa ello cuéntase non sólo cola esperiencia y el bon resultáu llograos nestos años sinón con un profesoráu capaz, que pue incrementase, onde se conxunten docentes con esperiencia na enseñanza primaria y nes enseñances medies y profesoráu universitariu que fadrá que los sos saberes nun desmerezan un res de los impartíos na propia Universidá. Si hai problemes pa l'asturianización de la Universidá, nós fadremos la Universidá d'Asturies.

Presencia de l'Academia en Conceyos Internacionales

Conceyu Internacional de Llingües y Cultures Amenazes

El miembru de númeru Dr. Roberto González-Quevedo asistió en representación de l'Academia al **XVI Conceyu Internacional de Llingües y Cultures Amenazes** celebráu en Begunje y Ljubliana (República Eslovena) en mes de xunetu.

El tema central del Conceyu foron esti añu les problemátiques étiques que surden de les situaciones de minorización. Ente les resoluciones apautaes rescampa la referente a Asturias na que, por unanimidá, encamiéntase al Rector de la Universidá d'Uviéu que faiga lo necesario pa que nesta Universidá puea estudiase la llingua hestórica d'Asturies Nesi sen considérase imprescindible la creación de la «Especialidá de Llingua Asturiana». Asina mesmo, el representante de l'Academia, Dr. González-Quevedo foi escoyíu comu nueu representante territorial pal Estáu español de l'AIDLICM.

I Coloquiu Internacional sobre Censos de Llingües Minoritaries y Encuestes en Comunidaes Llingüístiques (COMPASS)

El Dr. Ramón d'Andrés asistió comu representante de l'Academia a esti I Coloquiu entamáu pola Universidá de Hertfordshire (Inglaterra) en comuña col Buró Européu pa les Llingües Menos Espardíes (C.E.E.). El coloquiu tuvo llugar nel Wall Hall Campus de la citada universidá ente los díes 1 y 4 de setiembre.

L'oxetivu de les xornaes yera repasar la situación de les llingües minoritaries europees dende l'aspeutu de los censos y encuestes, informándose del panorama estadísticu y encuestal de les diverses comunidaes llingüístiques europees. Los trabayos del Coloquiu espublizáranse ceu nun informe.

Conseyu de Comunidaes Asturianas. Cursos de branu.

El Conseyu de Comunidaes Asturianas fexo brinde a l'Academia de la Llingua pa colaborar nos sos cursos de branu. Los académicos de númberu, Drs. González-Quevedo y Lluís Álvarez foron el representante de la institución, participando nos cursos con dos conferencies, «Situación actual y proyeutu de la llingua asturiana» y «Bases hestóriques y culturales de la llingua asturiana», encargándose del primer tema'l Dr. González-Quevedo y del segundu'l Dr. Lluís Álvarez. Les sesiones tuvieron llugar los díes 21 y 22 de xunetu na Quinta Guadalupe de Colombres (Ribadeva), asistiendo a elles fíos y fíes d'asturianos asitiaos n'otres comunidaes del estáu, Europa y América.

La patria de la piel

El segundu volume de la coleición TOLES VOCES pásala y el testigu al xéneru poéticu depués de l'aniciu narrativu fantásticu de cuentos curtios d'EL SECRETU DE LA LLUVIA, textos dalgunos que sedríen retomaos a posteriori polos sos criadores pa llibros autónomos (el cuentu de *Xulio Viejo* «Badagüeyu» apaec en «*Les falcatrués del demoniu*», y el rellatu de *Nel Amaro* «Les siete vides de Xulián Cuesta» incorporóse llueu a «*Prietu Jazz*», el caberu llanzamientu de l'avilesina editorial *Azucl*). Si'l xéneru negru tien perafitaos validores ente los narradores llarriegos, nun ye'l caleyu de les zunes erótiques güerta menos petecida. Asina, repiten collaboración nel proyeutu coleitivu siete nomes (*Amaro, Camilo Díaz, Xandru Fernández, Tere González, Riesgo, Trejo y Vixil*) y apaecen, namás, vieyos conocíos del ramal poéticu (*Mánfer de la Llera, Sabel de Fausta y Ricardo Algar*) xunto a xente mozo comu *Mariano Suárez*.

Col encontu de la Consejería de la cosa cultural n'Asturies y l'Ayuntamientu xixonés (otres instituciones gubernatives deberíen imitar l'exemplu playu), la collecha, variopinta nes sos perspeutives y ángulos de visión, tien dellos lapsus, inofensivos pero curiosos, comu l'anuncia d'ineditez de los poemas cuando ún de *Sabel de Fausta* dexa bien claro que s'espulizare na páxina d'ALITAR ASTURIES de «El Comercio», y en LLETRES ASTURIANES; amás, nes dataciones de los poemas, comu'l casu de *Vixil*, puen surdir graciosos confusiones so la precocidá lírica. Nun hai, al cien per cientu, un criteriu homoxeneu. Puestos a que-xase, a mín, personalmente, prúyeme muncho más el títulu d'EL REINU DE LA PELLEJA que l'atribuíu de LA PATRIA DE LA PIEL, aunque seya ésti d'un talante cultista más acorde al contestu lliterariu del mesmu. Na muesa, una cosa ta perñidia: naide—

y eso ye lo bono—contempla'l fenómenu amorosu-sensual-eróticu-tresgresor coles mesmes ferramientes y conclusiones.

Xulio Vixil, col poema más llargu del llibru (nin *Riesgo* lu gana), insiste nel so particular, y defendible, universu d'atenuáu surrealismu d'albidru sentimentalista, onde, nin la iconoloxía via-xera nin l'idealismu intuitivu de raigañu sensorial, falten. La conciencia d'inxusticies sociales, les referencies lorquianes, el misteriu, la esperanza, les dulces y sofitos ensamen nun tonu confesional y daqué sarcásticu. La esperiencia de les emociones nel filtru la tradición lliteraria. Les intenciones desenguedéyense, aparentemente, nel títulu: «50 versos d'amor». Nostante, *Vixil* fala d'unes cuantes coses más. El perconocíu «as» que s'escuende dientru la manga.

Helena Trejo aporta cola húmida alcordanza del amor comu afalagu y la eterna complicidá del sentimientu comu sentíu y sintíu. Son los de l'autora de *Camientos, cosas, curuxes* (1989), cuatro poemas qu'arrecienden a fuercia y ausencia. L'amor comu gozu y seña dá nunos mensaxes económicos pero efeutivos. La otra muyer de l'antoloxía, *Tere González*, avanza tres poemas pe-requilibraos estilísticamente, asgaya entevenaos de cotidianeidá y ciertu estilete melanconiosu; una poesía impresionista que l'auto-ra vien d'asoleyar nuna coleición de l'Academia de la Llingua Asturiana embaxu'l títulu de «Heliocentru», y que diba sacalu la entoavía virxen editorial «La Currimanxa», proyeutu nel que taben comprometíos los escritores *Xandru Fernández* y *Xosé Cagide*, poeta esperimental esti últimu perteneciente al coleitivu AUXILIOS MUTUOS que ta, dende fai un añu, espolletando guapamente con perestimables composiciones, dalgunes inxerfies n'importantes espulbrazaciones de la estaya visual; *Caxide* coordina,

xunto al incombustible Amaro, les carpetes de criyación vanguardista MONDRAGÓN, qu'alenden yá dende tres números con collaboraciones de primera llinia y prestixu.

Mentantu *Mariano Suárez* desgrana, nos sos dos poemas («Nuechi mauritana» y «Xarabal de sensaciones nel tálamu d'Eros») suxerentes imáxenes simbóliques, connotaciones metafóriques, un profusu orientalismu vexetal y táctil, amén d'un descriptivismu anatómicu d'un llirismu asumíu con abundu apasionamientu otros, comu *Mánfer de la Llera*, encarríllense pel retoricismu d'una narratividá prosaica que-y da cartes de naturaleza lliteraria a un simpáticu episodiu aneudóticu, al traviés d'un *romance* d'ortodosa asonancia nos sos versos pares, comu-y corresponde en rigor a tala estructura métrica.

Xosé Nel Riesgo, home que trabaya angüañu en dos noveles y una torna, y que, nel pasáu cursu d'estensión universitaria en Corvera so la novela negra, demostrare unes dotes de mandu intelixentes na moderación d'una mesa redonda difícil de lliñar (¿pue haber tema más indillucidable que la d'esclariar si ye factible una clas de novela negra asturiana?) *Xosé Nel Riesgo* descuélgase col pulsión d'un desenfrenáu versu llibre: orixinal torbellín de xeoloxía mítico-épica y fonderu glayíu. La sucesión del dolor y un discursu ablucante, asina comu'l gustu poles construcciones bimembres, y el llargor del versu, dixébreru de cásiq ue tolos sos cole-

gues. *Xandru Fernández* apuesta pola ácida ironía del desencantu y el taxu descarnáu en «Cosadiella». *Dolfo Camilo Díaz* escórase haza l'escuro hipnotismu de lo ambiguo y prohibíu en «El deseyu»: les «otres» siendes d'ufrise al fonderu conocimientu del animal qu'hai en toos nosotros. *Sabel de Fausta* empobina los sos poemas a la esaltación del oxetu amatori u y el combate se(n)sual, condimentaos pol optimismu y frescos moldes poéticos. *Nel Amaro*, pola so parte, recupera dos poemas de solera so la prostitución (na figura de Baudelaire) y una intensa declaración d'ética amorosiega. Vieya, y nueva a un tiempu, catarsis amariana, percutantes gargaxos na direición del esterminiu. La concisión, espresiva en forma, sigue siendo l'arma meyor engrasada del artista turonés. Ricardo Algar retorna con «Maurecí os frutos» depués d'un prollongáu silenciu. Pesimismu matizáu y una bárgana de renunci esistenciales, emviescaes en finxos temporales, defínenu agora.

LA PATRIA DE LA PIEL ye un ventán pa cerciorase de la vitalidá poética n'asturianu. Nun tarán, de xuru, tolos que son, pero pue dicise que nun sobra naide. Les dimensiones de llibru de bolsellu fáenlu tamién manexable y portátil. Hai que baraxalo too nuna dómina onde'l el calter formal tien el so pesu específicu, quiciabes determinante pal ésitu o fracasu de cualisquier títulu.

Xosé Lluis Campal

El vienres 12 de payares/noviembre na Xunta celebrada pola Academia de la Llingua Asturiana foron escoyíos los siguientes cargos:

Presidente: D. Xosé Luis García Arias

Secretariu: D. Lluis Álvarez Fernández

Ayalguera: Dña. Ana María Cano González

Vicesecretariu: D. Vicente García Oliva.

Uviéu, 12 de payares/noviembre de 1993

¿Voces autorizaes?

Por mor del «brillu y rellume» nes instituciones académiques, acomuñamientos lliterarios y asociaciones parexes, tolos indicativos apunten a un finxu: comu si d'un equipín de fútbol (o futbolín chigreru) se tratare, tienen ficháu a un presonaxe, a poder ser llicenciáu en lletres, con xeres d'empaque intelectual y bones agarraderes, y, p'algamar el retratu ideal, que destierre los llamparones d'un pasáu —biográficu y estéticu, qu'a los güeyos ayenos cobra too la mesma importancia— con señales bohemies y costumes disolutes. Asina, talos xenios son xiringaos, d'un llau pa otro, esgrimiendo la so de xuru pontificadora sapiencia. Esa operación, absolutista dafechu y cheque blancu pal fomentu los cotos privaos y la promoción los paxaronos pegañosos, aconceya prexucios abondo mayores pal prestixu de los coleutivos que los amparen, pos priende la consideranza de «pallabra divina» a los sos testimonios pal que s'avera de primeres a la conocencia d'unes temes; y toi acordándome agora d'un perlleú fascículu so la llingua y lliteratura llariega nel períodu nomáu del xurdimientu fasta los díes d'angüañu. La riestra d'escaecimientos adréi, el meter nun sacu a coses perdixebraes dende un puntu vista rigurosu y la proyeición de voces, válides o non, col denominador común d'unos gustos paecíos; lo qu'un entrañable collaciú bautizare, con tinu y un pocoñín de sarcasmu, comu la «xeneración de la fotocopia». L'autor del fascículu, inxeríu nuna ¡Historia d'Asturies!, demostrare cási que nada d'oxetividá y seriedá científca dientru d'una xera que, ya que diba dirixida a un públicu amplísimu —criyando'l consiguiente alloriamientu mester a la realidá cercenada, que-yos daría a los antibablistes milenta razones pa seguir esbabayando escontra la nuesa cultura—, requería medir los xuicios con plomada y enxamas a güeyada de cuberu apigaciando.

¿Voces autorizaes? Los resultaos avísenmos de que nun ye conveniente caleyar nesi sen, mentantu sigan socediendo desaguisaos asina.

Atanasio Fondón

La Xunta Xeneral y la Universidá d'Uviéu

La Xunta Xeneral del Principáu rechazó criticar la decisión de la Xunta de Gobiernu de la Universidá de negase a aceptar una asignatura d'Asturianu comu materia optativa nos Planes d'Estudiu aprobaos pola Facultá de Filoloxía. La propuesta (una proposición non de llei del diputáu X.X. Sánchez Vicente) foi rechazada por 16 votos en contra (del P.P. y el CDS), 6 a favor (I.U., Germán Abad y Sánchez Vicente del Grupu Mistu) y l'abstención de los 18 diputaos del PSOE.

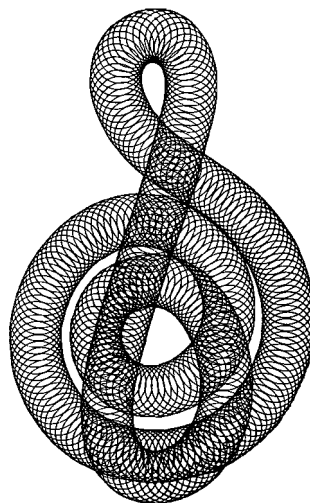
MÚSICA Y MÚSICOS

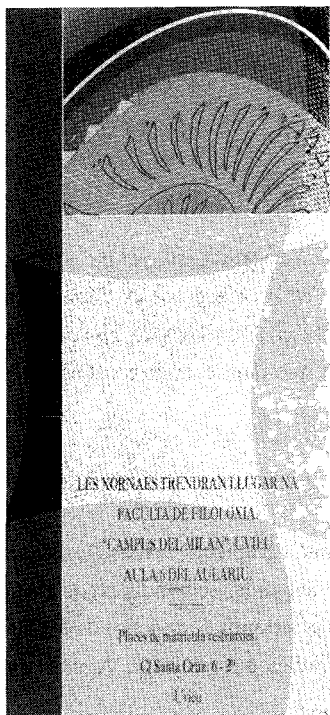
Cien años después

Un perestimable trabayu d'un grupu nuevu, «Vía libre», que tuvo l'aciertu d'escoyer pa esta primera grabación poemes d'autores clásicos asturianos, armonizaos dalgunos d'ellos yá pa coros y orfeones, musicándolos con ritmos actuales. Al bon llabor musical y téunicu desendolcáu en *Cien años después* ha amestase tamién, con igual o más valir, la xera d'espardimientu y distribución que tán llevando a cabu personalmente «Vía libre».

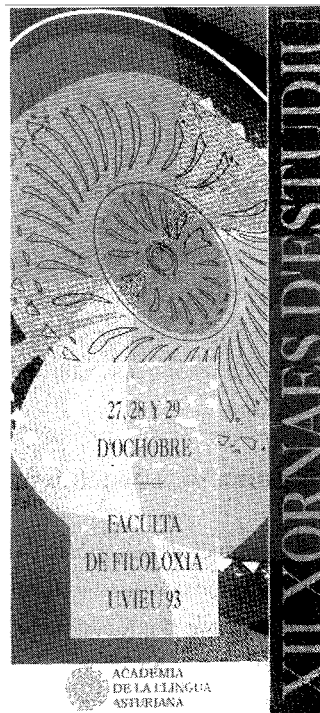
Bandina «La Martaleña»

La productora «L'Aguañaz» ufiértamos un prestosu enfotu d'un nueu grupu que trabaya la estaya de la música tradicional asturiana. Recuéyense nesta grabación doce pieces de bandes (o bandines) de músicos populares qu'acompañaron hasta los años 60 toles fiestes de los pueblos asturianos y munchos de los de les rayes. Bandes que son un fenómenu entá mui poco estudiáu de la cultura tradicional asturiana. Aguardamos qu'ésti sea'l primer pasu pal so conocimientu.

Cal sutor, del Principat d'Asturies

27 Miércoles	28 Xueves	29 Viernes
16,45 hores Xuan Castro Inxer Carroño (Universidá d'Uviaco) <i>"Forma y estructura del verbo en el dialecto asturiano del noroccidente"</i> 18,00 hores Anxos Fernández Izuelo <i>"Verbos Ocho y Anxos"</i> Miguel Ángel Martínez Compañy <i>"La forma de 'El mundo de los dioses' de los dioses asturianos"</i> Xosé Lluis Caspral Fernández <i>"La narración literaria en 1993"</i> Xuan Xosé Lago Martínez <i>"Lenguas del mundo y de los dioses en el mundo asturiano"</i> 18,00 hores Miguel Ramos Corredo (Academia de la Llingua Asturiana, UNED) <i>"Forma de ser y de estar en el mundo asturiano"</i>	16,45 hores Piero Bee (Universidá de Poitiers) <i>"Linguistics and the Asturian language"</i> 18,00 hores Ana María Carru González <i>"Sobre la estructura del verbo en el asturiano"</i> Francisco Javier García Martínez <i>"Tratamiento de la preposición de Llan"</i> Ángel Llanza García <i>"Linguistics and the Asturian language"</i> 18,00 hores Leopoldo Álvarez Anz (Universidá d'Uviaco) <i>"Linguistics and the Asturian language"</i>	16,45 hores Carmen Blázquez (Universidá d'Uviaco) <i>"La morfología de los verbos asturianos"</i> 18,00 hores Ramón d'Andrés Díaz <i>"Verbos gramaticales"</i> Xilberto Lluis García <i>"Modos verbales y subordinación"</i> Proxero María López <i>"Linguistics and the Asturian language"</i> PRESENTACION Luzia 1901-1902. Primer periódico o setenario (Edición familiar) 20,00 hores David M. Rivas Ferrate (Universidá Autónoma de Madrid, Academia de la Llingua Asturiana) <i>"Política lingüística y Política lingüística en los países con lengua minoritaria"</i>